

Головна роль у виховному процесі належить саме педагогу, який «повинен бути високо свідомим громадянином України, її патріотом»[2, с.26].

Засобом формування національної свідомості також є уроки української літератури, які виконують не тільки освітню та естетичну функцію, але й виховну. Література є могутнім джерелом знань та пам'яті народу, вона містить в собі безмежні грані охоплення простору багатьох поколінь. Вона спирається на народну думку, тим самим впливає на свідомість учня. Ю.Бондаренко зазначає, що «патріотичне виховання на уроках словесності має здійснюватись на основі проблемного вивчення текстів, де однією з ідейно-тематичних домінант є активна і пасивна настанови до національного відродження»[1, с.23]. Результативність національного виховання не в останню чергу залежить від ступеня засвоєння художніх творів. Тексти повинні аналізуватися на різних рівнях: сюжетно-композиційному, жанрово-стилістичному, ідейно-тематичному та на рівні образів-персонажів. «Під час розгляду творів художньої літератури на сюжетно-композиційному рівні, учні найбільше залучаються до усвідомлення національно-політичних цінностей. Відтворення історичних подій, динаміка суспільних процесів поглиблюються на основі переживання школярами, при цьому ідентифікуються їхні зв'язки із рідним народом, як «складова національної самосвідомості»[1,с.25]. Так, адже змальовуючи історичні умови існування України під ярмом інших держав, її невільницький стан та описи злочинів окупаційних режимів, якими насичені тексти, автор дає можливість виробляти державницькі погляди в учня, усвідомити незламність духу справжнього патріота, який, незважаючи на репресії та неможливість буття, продовжує відстоювати позиції своєї країни. Протягом майже 20 століть перебування під владою Російської імперії поняття «батьківщина» всілякими способами намагались викоренити із думки українця. Проте це неможливо, зважаючи на те, що під дією історичних та духовних процесів в Україні формувалась патріотично вихована інтелігенція, яка не зникає й до сьогодні, насаджуючи ідеал справжнього громадянина із своїми поглядами та переконаннями.

Отже, реалізація основних завдань патріотичного виховання стосується перш за все гуманітарного циклу дисциплін, який має для цього всі можливості. На уроках українознавства, української мови, літератури та історії України школярі глибоко переживають та усвідомлюють основні національно-політичні цінності. Проте, й інші предмети повинні містити інформацію про досягнення нашого народу, видатних українців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко Ю. Урок літератури в системі національного виховання / Ю. Бондаренко // Рідна школа. – 1998. – № 9. – С. 22-26.
2. Вишняк М. Патріотичне виховання учнів за допомогою української мови та літератури: / М. Вишняк // Рідна школа. – 2001. – № 9. – С. 25-28.
3. Довбищенко В., Ковальчук О. Національне виховання: / В.Довбищенко, О.Ковальчук // Слово і час. – 1992. – № 6. – С. 84-87.
4. Єрмоленко С. Національна свідомість і виховання української мовної особистості: / С. Єрмоленко // Урок Української. – 2001. – № 11/12. – С. 9-10.
5. Макаренко, А. С. Вибрані педагогічні твори. Статті, лекції, виступи / А. С. Макаренко ; за заг. ред. Є. Н. Мединського, І. Ф. Свядковського ; упоряд. І. Ф. Козлов. – К. – Х. : Рад. шк., 1947. – 281 с.
6. Сухомлинський В.О. Народження громадянина / В.О. Сухомлинський // Т. 3. – К. : Радянська школа, 1977. – 433 с.

Гладій А.

Науковий керівник – Сеньовська Н. Л.

МЕТОД «ВИБУХУ»: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛКИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Видатний педагог А. С. Макаренко залишив велику спадщину, до якої вже майже століття звертаються науковці-теоретики і педагоги-практики. Його друковані праці не є теоретичними здогадками чи логічними умовиводами, вони написані з життя, із власного педагогічного досвіду Антона Семеновича, що накопичувався методом проб і помилок у досить екстремальних умовах, коли треба було проявляти всю свою педагогічну майстерність та

рішучість. Макаренко здійснив успішний «дослід» масового перевиховання дітей-правопорушників, тому в його книгах значне місце займає проблема перевиховання.

Особливої уваги заслуговує метод «вибуху», який вперше виокремив і описав Антон Семенович. Він так висвітлював цей метод: «Вибухом я називаю доведення конфлікту до останньої межі, до такого стану, коли вже немає можливості для будь-якої еволюції, для будь-якого змагання між собою і суспільством, коли руба поставлене питання – бути членом суспільства, або залишити його. Остання межа, крайній конфлікт, може виражатися в найрізноманітніших формах: у формах рішення колективу, у формах колективного гніву, осуду, бойкоту, огиди, важливо, щоб усі ці форми були виразними, щоб вони створювали враження крайнього опору суспільства» [1, с.349].

Метод «вибуху» взяли на озброєння і педагоги сучасної української школи. Звісно, зараз його використовують, та й трактують, дещо по-іншому, ніж в колонії імені Горького, яку заснував А. С. Макаренко.

Мета статті – обґрунтувати переваги та недоліки застосування методу «вибуху» у педагогічній діяльності сучасного класного керівника.

Метод «вибуху» є специфічним і малодослідженим. Він відноситься до методів стимулювання поведінки і його не слід плутати із заохоченням чи покаранням [3]. Цей метод передбачає сильний вплив на учня з боку вчителя. Перш за все йдеться про емоційну складову особистості дитини. Діагностуючи протиріччя, які виникають між поведінкою вихованця та власними вимогами до нього, педагог застосовує «вибух». Результатом має стати прийняття школярем висунутих вимог. Своєрідність методу в тому, що він сприяє позитивній діяльності вихованця і може гальмувати його негативні дії.

Щоб застосувати метод «вибуху» у вихованні, педагогові необхідно використовувати засоби, які є протилежними від тих, які він зазвичай застосовує і його дії мають бути зовсім неочікуваними для учня. Це потребує великої майстерності від вихователя, тому «вибух» використовується дуже рідко, у виняткових випадках. Частина вчителів взагалі не звертаються до цього методу впродовж всієї фахової діяльності.

«Вибух» може спрямовуватися на конкретну особу, або на колектив в цілому. Методика його застосування заснована на взаємній підтримці емоційного і свідомого проектування пропонованих змін. При цьому вплив колективу підсилює ефект, але не є обов'язковим.

«Вибух» допомагає дискваліфікувати конфліктний тип поведінки вихованця, але потім необхідно провести систематичну роботу з формування корисних звичок та навичок, позитивних якостей. Інакше можливе повернення до колишнього типу поведінки.

Варто пам'ятати, що не можна виокремлювати метод «вибуху» із усієї системи методів виховання, які забезпечують розвиток та становлення особистості. Також потрібно враховувати індивідуальність ситуації та особистісний підхід до кожного вихованця, адже одні й ті самі дії можуть вплинути на окремих людей по-різному. Метод «вибуху» – не підручний засіб, ним не можна зловживати, використовуючи для подолання всіх конфліктів, адже тоді постійна емоційна напруга негативно впливатиме на його учнів і може навіть зруйнувати класний колектив.

Перед застосуванням «вибуху» варто враховувати деякі недоліки цього методу :

1. Важко передбачити наслідки.
2. Якщо відносини у колективі крихкі і нестабільні, то ним складно керувати, що унеможливує використання «вибуху» з позитивним кінцевим результатом.
3. Якщо не застосовувати допоміжні методи виховання, то «вибух» сам по собі не дасть довготривалого результату.
4. Не на кожного дія методу матиме свій вплив, тому необхідно враховувати індивідуальність учня та особливості ситуації.
5. Метод «вибуху» потребує від педагога великої майстерності та значних практичних вмінь, тому його не варто застосовувати педагогові-початківцю.

До переваг можна віднести:

1. «Вибух» дає поштовх до позитивних змін, переоцінки цінностей і зміни ставлення до навколишнього, після чого подальша виховна робота з учнем стає набагато продуктивнішою.

2. Після здійснення цього прийому, емоції перестають відігравати основну роль, учні усвідомлюють пред'явлені до них претензії.

3. Справжні причини конфлікту «виходять на поверхню», після чого можна визначити напрямок подальшої виховної роботи.

4. Припинення розгортання конфлікту. Ті на кого спрямований «вибух» не мають часу на роздуми і негайно реагують.

Попри свої недоліки, метод «вибуху» має й значні переваги і в руках умілого педагога він може посприяти швидкому вирішенню конфлікту, підготувати ґрунт для подальшого виховного процесу та налаштувати членів колективу на подальшу сумісну роботу, тому його використання класним керівником у школі є доцільним і в окремих випадках навіть необхідним.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Макаренко А.С. Твори: в 7 т. Т. 7 / А.С.Макаренко. – К.: Рад.шк., 1955. – 499с.
2. Макаренко А.С. Педагогические сочинения : в 8 т. / А.С. Макаренко ; [сост. : Л.Ю. Гордин, А.А. Фролов]. – М. : Педагогика, 1984. – Т. 3. – 512 с.
3. Омеляненко В. Л. Теорія і методика виховання : навчальний посібник / В. Л. Омеляненко, А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2008. – 415 с.

Філь О.

Науковий керівник – Сеньовська Н. Л.

ВИХОВАННЯ В УЧНІВ ІНТЕРЕСУ ДО НАВЧАННЯ

Одне із стратегічних завдань реформування освіти в Україні – формування освіченої, творчої особистості, яке можливе лише за умови наявності в школярів стійкого інтересу до знань, зацікавленості, що виникає в процесі залучення учнів до активної та самостійної діяльності. Сьогодні перед усіма школами стоїть питання: як навчати й учитися ефективно та успішно, не за рахунок домашніх завдань чи можливостей сім'ї, без поділу за здібностями, без репетиторів та індивідуальних занять. Вирішується проблема зацікавленості школярів до навчання, над якою працюють провідні педагоги та психологи сучасності.

Мета статті – характеристика основних способів виховання в сучасних учнів інтересу до навчання.

Кожен маленький учень із трепетом чекає початку занять у першому класі. На жаль, часто школярі розчаровуються і бажання вчитися зникає: важко, нецікаво. Це вкрай негативне явище, адже початкова школа відіграє особливу роль. Дитина «не тільки здобуває базові знання, без яких практично не можливе подальше навчання, але й формує уявлення про себе як особистість діючу, спроможну вибудовувати власні цілі та долати труднощі, що супроводжують досягнення цих цілей» [2, с. 138].

Помічено: у 30-40 % першокласників уже в перші місяці навчання значно знижується інтерес до школи. Причина такого становища – не стільки недостатня увага вчителів до мотиваційного боку навчальної діяльності учнів, скільки відсутність у них (а ще більше у батьків першокласників) психологічних знань про аспекти готовності дітей до навчання.

Найтиповіші причини пониження інтересу дітей до школи:

- 1) надміру завищені вимоги батьків;
- 2) невідповідність критеріїв оцінки діяльності школяра в сім'ї і в класі;
- 3) часті конфлікти з приводу навчання дитини.

Тому, одразу після повернення першокласника зі школи, батькам доцільно доброзичливо запитати: «Що сьогодні було на уроках?», «Що ти нового дізнався?», «Що найбільше сподобалося?», «А що виявилось складним?» та ін. «Такі бесіди допоможуть дитині зорієнтуватися у цінностях нового для неї шкільного життя, поставлять на перше місце учбову працю як найважливішу в школі» [4, с. 7].

І батькам, і педагогам не варто забувати, що добре навчаються учні, яким у школі цікаво, радісно. «До школи йдуть охоче, бо все зроблено: і задачі розв'язали, і правила вивчили, і зошити охайні. А вдома такі діти з гордістю розповідають, що виконали в класі важке